

2020

Helyi tanterv

Fizika

7-8. évfolyam

VESZPRÉMI CHOLNOKY JENŐ
ÁLTALÁNOS ISKOLA

Készült a NAT (5/2020.1. 31. Kormányrendelet)-hoz alkotott kerettanterv felhasználásával

Fizika

Heti és éves óraterv évfolyamonként

évfolyam	heti óraszám	éves óraszám
7.	2	68
8.	1	34

A tantervi témakörök és éves óraszámok évfolyamonként

7. évfolyam

	tantervi témakör	órakeret
1.	Bevezetés a fizikába	8
2.	Az energia	8
3.	Mozgás közlekedés és sportolás közben	10
4.	Lendület és egyensúly	10
5.	Víz, levegő és szilárd anyagok a háztartásban és a környezetünkben	14
6.	Világítás, fény, optikai eszközök	12
7.	Környezetünk globális problémái	6
	összesen:	68

8. évfolyam

	tantervi témakör	órakeret
1.	Elektromosság a háztartásban	14
2.	Hullámok	10
3.	Égi jelenségek megfigyelése és magyarázata	10
	összesen:	34

A fizika tantárgy oktatására az általános iskola 3–4. osztályában tanult környezetismeret, illetve az 5–6. osztályban tanult természettudomány oktatását követően kerül sor. A fizika oktatható önálló tantárgyként is a 7–8. osztályban, illetve az ebben a nevelési szakaszban folytatódó természettudomány tantárgy moduljaként.

A kerettanterv témakörei, a megtanítandó ismeretek és fejlesztési feladatok egyfelől lehetővé teszik a Nat által az adott nevelési szakaszra előírt tanulási eredmények megvalósulását, másrészt a fizika oktatására vonatkozó általános alapelvek érvényesülését. Ennek megfelelően a témák szorosan kapcsolódnak a hétköznapi problémákhoz, természeti jelenségekhez és technikai alkalmazásokhoz. A kerettanterv alkalmazásával tervezett oktatási, tanulási folyamat mélyíti a szükséges szakmai ismereteket, támogatja a tudásalkalmazást, összekapcsolja a tantárgyon belüli és a tantárgyak közötti releváns információkat és szervesen épít a jelenség és tevékenység alapú tudásszervezés alapelveire. Ezeknek a céloknak a megvalósulását szolgálják a fizika tudományával, annak munkamódszerével valamint a globális környezeti problémákkal foglalkozó témakörök.

Az internethasználattal és prezentációk készítésével kapcsolatos tanulási eredmények megvalósulása megfelelő óraszervezéssel, a digitális technológia tanári irányítás melletti önálló használatával biztosítható. Ezeket az alábbiakban soroljuk fel:

- A tanuló fizikai szövegben, videóban el tudja különíteni a számára világos és nem érthető, további magyarázatra szoruló részeket;

- az internet segítségével adatokat gyűjt a legfontosabb fizikai jelenségekről;
- tanári útmutatás felhasználásával magabiztosan használ magyar nyelvű mobiltelefonos/táblagépes applikációkat fizikai tárgyú információk keresésére;
- ismer megbízható fizikai tárgyú magyar nyelvű internetes forrásokat;
- egyszerű számítógépes prezentációkat készít egy adott témakör bemutatására;
- projektfeladatok megoldása során önállóan, illetve a csoporttagokkal közösen különböző prezentációkat hoz létre a tapasztalatok és eredmények bemutatására;
- értelmezi a sportolást segítő kisalkalmazások által mért fizikai adatokat. Méréseket végez a mobiltelefon szenzorainak segítségével.

A tananyag kijelöli a témaköröket és iránymutató a lehetséges sorrendre nézve, de a feldolgozás nagyon sokféle lehet. Részben azért is, mert a tananyag csak a mindenki számára kötelező minimumot adja meg, de elsősorban azért, mert a tanítás során - ebben az életkori szakaszban különösen - alkalmazkodnia kell a tanulócsoporthoz egyedi sajátosságaihoz, az oktató-nevelőmunka helyi céljaihoz és körülményeihez. Lényegében bármelyik téma lehetőséget nyújt az elmélyülésre, izgalmas rész kérdéseket bonthatunk ki a gyerekek együttműködése révén megvalósuló projektek során vagy a világhálón található információk felhasználásával. A tanulás sikerességének kritériuma lehet az értelmes és motiváló közös munka, olyan csoportmunka, melyben mindenki megtalálhatja a saját szerepét, s ezáltal sikerélményhez, pozitív természettudományos attitűdhez juthat.

A tanulók értékelésének módszerei ennek megfelelően nem korlátozódnak a hagyományos definíciók, törvények kimondásán és számítási feladatok elvégzésén alapuló számonkérésre. Az értékelés során megjelenhet a prezentációra alapuló szóbeli felelet, a teszt, az esszé, az önálló munka, az aktív tanulás közbeni tevékenység, illetve a csoportmunka csoportos értékelése is. A cél az, hogy a tanulók képesek legyenek megérteni a megismert jelenségek lényegét, az alapvető technikai eszközök működésének elvét, az időszerű társadalmi-gazdasági kérdések, problémák jelentőségét, s a fizika hozzájárulását a megoldási törekvésekhez.

A helyi tantervi tananyag évfolyamokra bontva

7. évfolyam

Témakör: Bevezetés a fizikába

éves óraszám: 8

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- jó becsléseket tud adni egyszerű számítás, következtetés segítségével;
- értelmezi a sportolást segítő kisalkalmazások által mért fizikai adatokat. Méréseket végez a mobiltelefon szenzorainak segítségével;
- értelmezni tud egy jelenséget, megfigyelést valamilyen korábban megismert vagy saját maga által alkotott egyszerű elképzelés segítségével.

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
A fizika tudománya által vizsgálható jelenségek felismerése, a tudományos megismerés ismérvei	Adott idejű folyamatok létrehozása (pl. 1 perc alatt leguruló golyó)	megfigyeléseket és kísérleteket végez a környezetében, az abból származó tapasztalatokat rögzíti
A testek mérhető tulajdonságai: a hosszúság, térfogat, tömeg jele, mértékegységei és mérőeszközei, a mértékegységek átváltása	Szilárd, folyékony és légnemű anyagok térfogatának értelmezése, mérése	felismeri a tudomány által vizsgálható jelenségeket, azonosítani tudja a tudományos érvelést, kritikusan vizsgálja egy elképzelés tudományos megalapozottságát
Az alapvető fizikai mennyiségek jellemző értékeinek tapasztalati becslése	Az emberi test méreteihez kötött távolságok vizsgálata	hétköznapi eszközökkel méréseket végez, rögzíti a mérések eredményeit, leírja a méréssorozatokban megfigyelhető tendenciákat, ennek során helyesen használja a közismert mértékegységeket
Az eltelt idő és a hőmérséklet jele, mértékegységei. A Celsius-skála	Időtartam becslése (pl. 1 perc elteltének becslése számolással)	ismeri a fizika fontosabb szakterületeit
A távolság, a térfogat, az eltelt idő, a tömeg, a hőmérséklet közvetlen mérése a rendelkezésre álló eszközökkel (beleértve a mobiltelefon óráját vagy a digitális konyhai mérleget, más konyhai mérőeszközt)	Távolságok mérése digitális térképeken	tájékozott a fizika néhány új eredményével kapcsolatban.
A mérés pontosságának becslése ismételt mérések, illetve az eszköz jellemző adatainak ismeretében. A mérési eredmények összehasonlítása	Külső hőmérséklet vizsgálata egy adott időszakban, az eredmények ábrázolása, átlagérték kiszámítása	
Azonos anyagból készült különböző tömegű testek	A Föld éghajlatának globális változásával kapcsolatos	

tömegének és térfogatának kapcsolata. Az anyagra jellemző sűrűség megállapítása	hőmérsékleti adatsorok elemzése	
Sűrűségadatok használata a tömeg vagy térfogat kiszámolására	Szilárd és folyékony anyagok sűrűségének összehasonlítása, illetve becslése csoportos kísérletezés során	
A fizika szakterületei, néhány újabb eredmény egyszerű bemutatása, egy állítás tudományos megalapozottságának kritikus vizsgálata	Bemutató készítése a fizika egyik nevezetes felismeréséről. Milyen előzményei voltak, milyen bizonyítékok támasztják alá, milyen viták kísérték a felismerés megfogalmazását?	
Fogalmak: mérés, hosszúság, térfogat, tömeg, sűrűség, idő, hőmérséklet, a mérés pontossága, a mért adatok átlaga, becslés, tudományos eredmény		

Témakör: Az energia

éves óraszám: 8

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tudja azonosítani a széles körben használt technológiák környezetkárosító hatásait, és fizikai ismeretei alapján javaslatot tesz a károsító hatások csökkentésének módjára;
- tudatában van az emberi tevékenység természetére gyakorolt lehetséges negatív hatásainak és az ezek elkerülésére használható fizikai eszközöknek és eljárásoknak (pl. porszűrés, szennyezők távolról való érzékelése alapján elrendelt forgalomkorlátozás).

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
A teljesítmény használata az energiafogyasztás meghatározására	Az emberiség energiafogyasztásának és a rendelkezésre álló energiaforrások mennyiségének áttekintése, az energiabiztonság fogalma	tisztában van azzal, hogy az energiának ára van, gyakorlati példákon keresztül ismerteti az energiatakarékosság fontosságát, ismeri az energiatermelés környezeti hatásait, az energiabiztonság fogalmát
A lakásban található legnagyobb fogyasztók kiválasztása, jellemző adataik (teljesítmény, energiafogyasztás) áttekintése	A jövő lehetséges energiaforrásaival kapcsolatos ismeretek gyűjtése, bemutatása	ismeri a jövő tervezett energiaforrásaira vonatkozó legfontosabb elképzeléseket
A háztartásban használt energiahordozók megismerése: elektromos áram, földgáz, szén, fa	A háztartásban használatos izzók gazdaságosságának összehasonlítása	előidéz egyszerű energiaátalakulással járó folyamatokat (melegítés, szabadesés), megnevezi az abban szereplő energiákat
Az energiahordozók jellemzése, csoportosítása: fosszilis energia, zöldenergia	Az emberi szervezet energiafelhasználásának elemzése	ismeri a zöldenergia és fosszilis energia fogalmát, az erőművek energiaátalakításban betöltött szerepét, az energiafelhasználás

		módjait és a háztartásokra jellemző fogyasztási adatokat
Az energia árának becslése néhány fűtési-melegítési módszer (például gázkonvektor, elektromos vízmelegítő) esetében a háztartás számláinak segítségével	Az energiatakarékosság lehetséges módszereinek vizsgálata a közvetlen környezetben	átlátja a táplálékok energiataralmának szerepét a szervezet energiaháztartásában és az ideális testsúly megtartásában
A rugalmas energia mozgási energiává alakulásának (rugós eszközzel kilőtt golyó), a helyzeti energia mozgási energiává alakulásának (zuhanó test) megfigyelése. A mozgási energia belső energiává alakulásának (összedörzsölt tenyér) megfigyelése	A diák egy átlagos napjának végig gondolása energiafogyasztás szempontjából. Milyen energiahordozókat használt, milyen energiaszükségletet elégített ki, a felhasznált energiamennyiség becslése	kvalitatív ismeretekkel rendelkezik az energia szerepéről, az energiaforrásokról, az energiaátalakulásokról
Az erőművekben bekövetkező energiaátalakulások vizsgálata, az energia megmaradása		
A szél erőmű, napelemek, napkollektor működésének értelmezése		
Néhány energiatakarékossági lehetőség gyakorlatban való közvetlen megfigyelése, működési elve: termosztátos fűtőeszköz, hőszigetelés		
A táplálkozási problémák fizikai hátterének megismerése: az energiafogyasztás és bevitel egyensúlyának vizsgálata az élelmiszerek energiataralmát megadó adatok segítségével		
Fogalmak: energiafogyasztás, teljesítmény, energiahordozók, zöldenergia, fosszilis energia, energiabiztonság, energiatakarékosság, energiamegmaradás, rugalmas energia, helyzeti energia, mozgási energia, belső energia		

Témakör: Mozgás közlekedés és sportolás közben

éves óraszám: 10

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a saját maga által használt eszközök (például közlekedési eszközök, elektromos háztartási eszközök, szerszámok) működési elvének lényegét;
- felismeri a fizikai kutatás által megalapozott technikai fejlődés egyes fejezeteinek a társadalomra, illetve a történelemre gyakorolt hatását, meg tudja fogalmazni a természettudomány fejlődésével kapcsolatos alapvető etikai kérdéseket;
- tisztában van az önvezérelt járművek működésének elvével, illetve néhány járműbiztonsági rendszer működésének fizikai hátterével.

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
A hely megadása, a környezetben tapasztalható mozgások megfigyelése, csoportosítása a pálya és a helyváltoztatás gyorsasága alapján	Anyaggyűjtés és beszélgetés Newton vagy Galilei életéről, sokoldalú kutatásairól	megfelelően tudja összekapcsolni a hely- és idő adatokat. Különbséget tesz az út és elmozdulás fogalma között. Ismeri, és ki tudja számítani az átlagsebességet, a mértékegységeket megfelelően használja. Tudja, hogy lehetnek egyenletes és nem egyenletes mozgások. Ismeri a testek sebességének nagyságrendjét
A sebesség nagysága, iránya, mértékegysége	Sebességrekordok gyűjtése, vizsgálata	meghatározza az egyenes vonalú egyenletes mozgást végző test sebességét, a megtett utat, az út megtételéhez szükséges időt
A közel állandó sebességű mozgások (mozgólépcső, autó, korcsolya) megfigyelése, kialakulásuk körülményei, Newton első törvénye	Közlekedéstervezés pl. valamilyen applikáció segítségével, az átlagsebességek vizsgálata	tisztában van a mozgások kialakulásának okával, ismeri az erő szerepét egy mozgó test megállításában, elindításában, valamilyen külső hatás kompenzálásában
A megtett út, az utazásból hátralévő idő kiszámolása a sebesség nagyságának segítségével	Sebesség mérésére szolgáló eljárás kidolgozása	megismeri jelentős fizikusok életének és tevékenységének legfontosabb részleteit, azok társadalmi összefüggéseit (pl. Isaac Newton, Arkhimédész, Galileo Galilei, Jedlik Ányos)
Az elejtett test mozgásának vizsgálata. A nehézségi erő és a nehézségi gyorsulás. Newton 2. törvénye	Mozgás elemzése valamilyen telefonos applikáció segítségével	
A gyorsuló és kanyarodó autó sebesség változását okozó külső hatás (súrlódás, súrlódási erő) azonosítása		
A sebességváltozást okozó erő nagyságának és a tömeg szerepének megfigyelése fékezés során		
Az önvezérelt autó működési elve		
A légzsák és a biztonsági öv működésének fizikai magyarázata		
Fogalmak: hely, pálya, elmozdulás, út, átlagsebesség, kölcsönhatás, gyorsulás, nehézségi gyorsulás, erő, Newton első és második törvénye		

Témakör: Lendület és egyensúly

éves óraszám: 10

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a saját maga által használt eszközök (például közlekedési eszközök, elektromos háztartási eszközök, szerszámok) működési elvének lényegét;
- felismeri a fizikai kutatás által megalapozott technikai fejlődés egyes fejezeteinek a társadalomra, illetve a történelemre gyakorolt hatását, meg tudja fogalmazni a természettudomány fejlődésével kapcsolatos alapvető etikai kérdéseket;
- megismeri jelentős fizikusok életének és tevékenységének legfontosabb részleteit, azok társadalmi összefüggéseit (pl. Isaac Newton, Arkhimédész, Galileo Galilei, Jedlik Ányos).

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
A lendület kiszámítása, a lendület megmaradásának vizsgálata néhány hétköznapi helyzetben	Egyszerű ütközések kísérleti vizsgálata a lendületmegmaradás szemléltetésére	egyszerű eszközökkel létrehoz periodikus mozgásokat, méri a periódusidőt, fizikai kísérleteket végez azzal kapcsolatban, hogy mitől függ a periódusidő
A rakéta mozgásának kísérleti vizsgálata (léggömb-rakéta), fizikai magyarázata. Newton harmadik törvénye	Egyes háztartási eszközök, mint egyszerű gépek erőátvitelének vizsgálata	tisztában van a mozgások kialakulásának okával, ismeri az erő szerepét egy mozgó test megállításában, elindításában, valamilyen külső hatás kompenzálásában
Körmozgások és lengések (például a hinta lengései) megfigyelése, a periódusidő mérése. A periódusidőt befolyásoló tényezők azonosítása	A Föld mozgási periódusainak vizsgálata az időszámítás szempontjából	tisztában van a rugalmasság és rugalmatlanság fogalmával, az erő és az általa okozott deformáció közötti kapcsolat jellegével. Be tudja mutatni az anyag belső szerkezetére vonatkozó legegyszerűbb modelleket, kvalitatív jellemzőket
A környezetünkben megfigyelhető nyugvó testek egyensúlyának vizsgálata. Annak magyarázata, hogy miért nem esik le, miért nem fordul el a test	Anyaggyűjtés és beszélgetés: Arkhimédész és gépei	
Rugalmas és rugalmatlan alakváltozások megfigyelése, a kétféle viselkedés összehasonlítása	Néhány gép (például: emelők, gőzgép, elektromos motor, benzinmotor) működésének megfigyelése, gazdaságot, társadalmat megváltoztató hatásának bemutatása	
Szemléletes kép kialakítása a szilárd anyagok belső szerkezetéről	A szilárd anyagok belső szerkezetét ábrázoló rajz vagy demonstrációs eszköz készítése	
Fogalmak: lendület, a lendület megmaradása, periódusidő, fordulatszám, egyensúly, amplitúdó rezgésszám, rugalmas alakváltozás, Newton harmadik törvénye		

Témakör: Víz és levegő a háztartásban és a környezetünkben
éves óraszám: 14

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a környezetében előforduló legfontosabb természeti jelenségek (például időjárási jelenségek, fényviszonyok változásai, égi jelenségek) fizikai magyarázatát;
- ismeri a saját maga által használt eszközök (például közlekedési eszközök, elektromos háztartási eszközök, szerszámok) működési elvének lényegét.

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
A jég olvadásának és a víz fagyásának kísérleti vizsgálata, a hőmérséklet időbeli változásának megfigyelése. Az olvadáspont	Hőmérő készítése	jellemzi az anyag egyes halmazállapotait, annak sajátságait, ismeri a halmazállapot-változások jellemzőit, a halmazállapot-változások és a hőmérséklet alakulásának kapcsolatát
A környezetben lezajló termikus kölcsönhatások felismerése, összegyűjtése	A nyomás időjárástól és magasságtól való függésének kísérleti vizsgálata	tudja magyarázni a folyadékokban való úszás, lebegés és elmerülés jelenségét, az erre vonatkozó sűrűségfeltételt
A leves, a tea melegítésének megfigyelése. A melegítés gyorsaságát meghatározó fizikai körülmények kísérleti vizsgálata, egyszerű magyarázata	A páratartalom változásának kísérleti vizsgálata egyszerű mérőeszkővel, a páratartalom hatása a lakókörnyezetre, az emberi szervezetre	tudja, miben nyilvánulnak meg a kapilláris jelenségek, ismer ezekre példákat a gyakorlatból (pl. növények tápanyagfelvétele a talajból)
A víz forrásának kísérleti megfigyelése, a hőmérséklet mérése: forráspont, vízgőz	Úszó sűrűségmérő működésének vizsgálata, értelmezése	kísérletezés közben, illetve a háztartásban megfigyeli a folyadékok és szilárd anyagok melegítésének folyamatát, és szemléletes képet alkot a melegekedést kísérő változásokról, a melegekedési folyamatot befolyásoló tényezőkről
A halmazállapotok és halmazállapot-változások értelmezése az anyagot alkotó részecskék (apró golyók) egyszerű modelljének felhasználásával	Cartesius-búvár készítése	
A téli fagy romboló erejének fizikai magyarázata, a fagyás megfigyelése jégkocka készítés során	A kapilláris jelenségek szerepe a természetben, anyaggyűjtés	
A víz tapasztalati tulajdonságainak kísérleti vizsgálata és értelmezése: összenyomhatatlanság, sűrűség, folyékonyság	Az álló, ülő, fekvő ember által a talajra kifejtett nyomás becslése	

A nyomás jele, mértékegysége. Alkalmazása a felületre ható erő kiszámolására	Beszélgetés az alábbi kérdésekről: Hogyan érzékeljük a levegő nyomását, miért pattog a fülünk, ha gyorsan emelkedünk vagy süllyedünk?	
A hidrosztatikai nyomás kísérleti vizsgálata, a mélységtől való függés és az iránytól való függetlenség felismerése. A hidrosztatikai nyomás kiszámolása		
Az acélból készült hajók úszásának fizikai magyarázata, a sűrűségfeltétellel és Arkhimédész-törvényének segítségével		
Kapilláris jelenségek megfigyelése a háztartásban (felmosás, szivacs)		
Szilárd anyagok melegítésének kísérleti megfigyelése, a tapasztalt hőtágulás, hővezetés kvalitatív fizikai magyarázata		
A levegő fizikai tulajdonságai: nyomás, hőmérséklet, páratartalom		
A szél, az eső, a harmat, a dér, a hó, a jégeső és a felhők kialakulásának egyszerű fizikai magyarázata		
Fogalmak: légnemű, folyékony, szilárd, fagyás, olvadás, párolgás, lecsapódás, forrás; kapilláris csövek, nyomás, hidrosztatikai nyomás, felhajtóerő, úszás, lebegés, sűrűségfeltétel, termikus kölcsönhatás, melegítés, felvett és leadott hő, nyomáskülönbség		

Témakör: Világítás, fény, optikai eszközök

éves óraszám: 12

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a saját maga által használt eszközök (például közlekedési eszközök, elektromos háztartási eszközök, szerszámok) működési elvének lényegét;
- felismeri a fizikai kutatás által megalapozott technikai fejlődés egyes fejezeteinek a társadalomra, illetve a történelemre gyakorolt hatását, meg tudja fogalmazni a természettudomány fejlődésével kapcsolatos alapvető etikai kérdéseket;
- gyakorlati példákon keresztül ismeri a fény és anyag legelemibb kölcsönhatásait (fénytörés, fényvisszaverődés, elnyelés, sugárzás), az árnyékjelenségeket, mint a fény egyenes vonalú terjedésének következményeit, a fehér fény felbonthatóságát.

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
A fény egyenes vonalú terjedésének megfigyelése, kísérleti vizsgálata, demonstrálása párhuzamos nyaláb vagy kis teljesítményű (az egészségre veszélytelen) lézer segítségével	A környezetben található fényforrások megfigyelése, néhány fényforrás (kerékpáros lámpák) szétszerelése, az alkatrészek szerepének megvizsgálása	ismeri az aktuálisan használt elektromos fényforrásokat, azok fogyasztását és fényerejét meghatározó mennyiségeket, a háztartásban gyakran használt áramforrásokat
A síktükörben látható tükörkép kialakulásának magyarázata a fény szabályos visszaverődésével, a fénysugár útjának megrajzolásával	A környezetben létrejövő árnyékok megfigyelése, fényképezése, kialakulásának magyarázata a fény egyenes vonalú terjedésével	ismeri a látás folyamatát, a szem hibáit és a szemüveg szerepét ezek kijavításában, a szem megerőltetésének (például számítógép) következményeit
A háztartásban használt fényforrások és azok tulajdonságainak (a fény színe, a fényerősség, a kibocsátott fény térbeli eloszlása, az energiahatékonyság, ár, élettartam) megismerése, a működésükhöz szükséges áramforrás kiválasztása	A Hold árnyéka a Földön: a napfogyatkozás, a Föld árnyéka a Holdon: holdfogyatkozás	ismeri néhány gyakran használt optikai eszköz részeit, átlátja működési elvüket
A fénytörés jelenségének megfigyelése	Optikai illúziók vizsgálata	tisztában van a fény egyenes vonalú terjedésével, szabályos visszaverődésének törvényével, erre hétköznapi példákat hoz
A gyűjtőlencse optikai tulajdonságainak kísérleti vizsgálata. A nagyító képalkotásának fizikai magyarázata	A különböző élőlények látórendszere, látástartomány: anyaggyűjtés, projektmunka	
A látás folyamatának fizikai magyarázata. Jellegetes lencsehibák: rövidlátás, távollátás, ezek korrekciója szemüveggel, kontaktlencsével,	Camera obscura készítése	

lézeres beavatkozással. A szem egészségvédelme		
Megfigyelések nagyítóval vagy mikroszkóppal illetve távcsővel vagy látcsővel	Az iskola világítási rendszerének megismerése közvetlen megfigyelés segítségével. Hány darab és milyen világítótest van használatban, mennyi ideig működnek, milyen rendszerességgel, mennyit fizet az iskola ezért az energiáért?	
A távcső és mikroszkóp részeinek vizsgálata, működésének fizikai magyarázata		
Fogalmak: fényforrás, szabályos visszaverődés, tükör, fénytörés, gyűjtő és szórólencse, fókusz távolság, fókuszpont		

Témakör: Környezetünk globális problémái

éves óraszám: 6

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tudja azonosítani a széles körben használt technológiák környezetkárosító hatásait, és fizikai ismeretei alapján javaslatot tesz a károsító hatások csökkentésének módjára;
- ismeri az éghajlatváltozás problémájának összetevőit, lehetséges okait. Tisztában van a hagyományos ipari nyersanyagok földi készleteinek végességével és e tény lehetséges következményeivel.

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
Az ózonpajzs elvékonyodásának hatása, a Földet ért ultraibolya sugárzás erősödése, az ózonpajzs védelmében hozott intézkedések	Sötét és világos felületek fényelnyelési tulajdonságainak kísérleti vizsgálata (természeti megfigyelése)	környezetében zajsztintméréseket végez számítógépes mérőeszközzel, értelmezi a kapott eredményt
Az éghajlatváltozás okai és következményei. Az éghajlat változására utaló fizikai mennyiségek értékeinek vizsgálata	A globális éghajlatváltozás bizonyítékainak gyűjtése, vizsgálata, a lehetséges következmények elemzése, az emberi cselekvés lehetőségeinek megvitatása, a tudomány szerepének mérlegelése	ismeri az ózonpajzs elvékonyodásának és az ultraibolya sugárzás erősödésének tényét és lehetséges okait
A tengerszint emelkedésének fizikai okai	A zajsztint mérése mobiltelefonnal vagy más alkalmas eszközzel	
A tüzelőanyagok elégetésének szerepe az üvegházhatás kialakulásában	Saját ökológiai lábnyom csökkentését eredményező tevékenységek tervezése	

Az emberi tevékenység természetére gyakorolt hatása: az ökológiai lábnyom	Üvegházhatás megfigyelése, értelmezése (pl. üvegház, napon álló autó)	
A fényszennyezés megfigyelése		
A zajszennyezés fogalma		
Innovatív technológiák a környezet és az ember védelmében: porszűrők működési elve, hangszigetelés, energiatakarékos eszközök használata, a levegőben található szennyezők távolról történő mérése alapján elrendelt forgalomkorlátozás		
Fogalmak: éghajlatváltozás, üvegházhatás, ökológiai lábnyom, környezettudatosság, fényszennyezés, zajszennyezés		

8. évfolyam

Témakör: Elektromosság a háztartásban

éves óraszám: 14

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatói szakasz végére:

- ismeri a legfontosabb saját maga által használt eszközök (például közlekedési eszközök, elektromos háztartási eszközök, szerszámok) működésének fizikai lényegét;
- ismeri a villamos energia felhasználását a háztartásban, az energiatakarékosság módozatait, az érintésvédelmi és biztonsági rendszereket és szabályokat;
- felismeri a fizikai kutatás által megalapozott technikai fejlődés egyes fejezeteinek a társadalomra, illetve a történelemre gyakorolt hatását, meg tudja fogalmazni a természettudomány fejlődésével kapcsolatos alapvető etikai kérdéseket;
- megismeri jelentős fizikusok életének és tevékenységének legfontosabb részleteit, azok társadalmi összefüggéseit (pl. Isaac Newton, Arkhimédész, Galileo Galilei, Jedlik Ányos).

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
Az elektromos állapot kialakulásának megfigyelése kísérletezés közben, magyarázata a töltött részecskék és atomról alkotott egyszerű elképzelés (elektron, proton, atommag) segítségével	A dörzselektromos jelenség kísérleti vizsgálata például léggömbök felhasználásával	ismeri az elektromos állapot fogalmát, kialakulását, és megmagyarázza azt az anyagban lévő töltött részecskék és a közöttük fellépő erőhatások segítségével
A villámok kialakulásának fizikai magyarázata	Háztartási eszközök elektromos tulajdonságainak vizsgálata	szemléletes képe van az elektromos áramról, ismeri az elektromos vezetők és szigetelők fogalmát
Szemléletes kép alkotása az elektromos – egyen és váltakozó – áramról. Egyen és	Az elektromos biztosíték szerepe és működése a háztartásban	használja a feszültség, áramerősség, ellenállás mennyiségeket egyszerű áramkörök jellemzésére

váltakozó-áramú eszközök azonosítása a környezetünkben		
A feszültség és áramerősség jele, mértékegysége, feltüntetése az elektromos eszközökön	Elemek és akkumulátorok környezeti hatásának elemzése	tudja, hogy a Földnek mágneses tere van, ismeri ennek legegyszerűbb dipól közelítését. Ismeri az állandó mágnes sajátosságait, az iránytűt
Az áramerősség várható értékének meghatározása az ellenállás ismeretében. A technikai alkalmazásokban gyakori szigetelő és vezető anyagok ellenállásának mérése	Adatok gyűjtése a Föld mágneses teréről	
Az egyszerű áramkör részei: áramforrás, kapcsoló, fogyasztók, vezeték	LED-et tartalmazó egyszerű áramkör készítése, az áramkörbe illesztett változó ellenállású elem (változó hosszúságú grafitból, termiszor, fotoellenállás, potencióméter) hatásának megfigyelése, lehetőség szerint a feszültség és áramerősség mérése az áramkörben	
Elemek és akkumulátorok jellemző adatainak összehasonlítása		
Az emberre veszélyes feszültség és áramerősség értékek. Az áramütés hatása		
A Joule-hő meghatározása. A vasaló, a hajszárító, a vízmelegítő működési elve: a fűtőszál kialakítása és szerepe		
Áramütés-veszélyes helyzetek a lakásban: A rövidzár, a biztosíték és a földelés szerepe az elektromos eszközök biztonságos használata során		
Az iránytű használatának fizikai alapja		
Jedlik Ányos munkássága és az elektromos motor. A transzformátor működésének megfigyelése		
Fogalmak: atom, elektromos állapot, elektromos áram, feszültség, áramerősség, ellenállás, Ohm törvénye, áramforrás, fogyasztó, Joule-hő, áramütés, elektromos energia, teljesítmény, dipólus, transzformátor		

Témakör: Hullámok

éves óraszám: 10

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tudja azonosítani a széles körben használt technológiák környezetkárosító hatásait, és fizikai ismeretei alapján javaslatot tesz a károsító hatások csökkentésének módjára;
- gyakorlati példákon keresztül ismeri a fény és anyag legelemibb kölcsönhatásait (fénytörés, fényvisszaverődés, elnyelés, sugárzás), az árnyékjelenségeket, mint a fény egyenes vonalú terjedésének következményeit, a fehér fény felbonthatóságát;
- érti a színek kialakulásának elemi fizikai hátterét.

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
Rugalmas kötél, rugón kialakított állóhullámok megfigyelése, jellemzése	A cunami jelenségének megismerése, magyarázata	érti a hullámmozgás lényegét és a jellemző legfontosabb mennyiségeket: frekvencia, amplitúdó, hullámhossz, terjedési sebesség
A víz hullámok kísérleti vizsgálata, a mozgás leírása	Hangok keltése, elemzése egyszerű esetekben pl. Audacity programmal	megfigyeli az elterjedt hangszereket használat közben, felismeri azok működési elvét
A haladó hullámok kialakulásának elvi magyarázata. Az amplitúdó, a frekvencia, a hullámhossz	Szivárvány létrehozása, megfigyelése a természetben	ismeri a hallás folyamatát, a levegő hullámzásának szerepét a hang továbbításában. Meg tudja nevezni a halláskárosodáshoz vezető főbb tényezőket
A levegőben terjedő lökéshullám megfigyelése egyszerű kísérleti eszközökkel. A terjedési sebesség becslése	Fényfestés, játékok, kísérletek színekkel	
A hang tulajdonságainak (hangmagasság, hangerő) fizikai magyarázata	Színek kikeverése festékekkel	
Egyes hangszerek hangképzésének elve, a hangszerek megfigyelése működés közben		
A hallás mechanizmusának fizikai lényege, a hallást károsító tényezők ismerete		
A fény hullámtermészetének ismerete		
A színek észlelésének magyarázata, a kiegészítő színek		
Kísérleti vizsgálata és magyarázata annak, miért függ a tárgyak színe a megvilágító fény színétől		

A felhők, az ég, a növényzet, a tenger, a folyók színének egyszerű magyarázata		
Fogalmak: állóhullám, hullámhossz, frekvencia, hullám terjedési sebessége, hangmagasság, hangerő, szivárvány színei, kiegészítő színek		

Témakör: Égi jelenségek megfigyelése és magyarázata

éves óraszám: 10

nevelési – fejlesztési cél:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri a fizikai kutatás által megalapozott technikai fejlődés egyes fejezeteinek a társadalomra, illetve a történelemre gyakorolt hatását, meg tudja fogalmazni a természettudomány fejlődésével kapcsolatos alapvető etikai kérdéseket;
- ismeri a környezetében előforduló legfontosabb természeti jelenségek (például időjárási jelenségek, fényviszonyok változásai, égi jelenségek) fizikai magyarázatát;
- megismeri jelentős fizikusok életének és tevékenységének legfontosabb részleteit, azok társadalmi összefüggéseit (pl. Isaac Newton, Arkhimédész, Galileo Galilei, Jedlik Ányos).

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Tevékenységek	Elvárt eredmény
A Nap fizikai jellemzői. A Nap energiájának forrása	A Hold megfigyelése szabad szemmel és távcsővel	érti a nappalok és éjszakák változásának fizikai okát, megfigyelésekkel feltárja a holdfázisok változásának fizikai hátterét. Látja a Nap szerepét a Naprendszerben mint gravitációs centrum és mint energiaforrás
A Föld Nap körüli mozgásának, a Hold Föld körüli mozgásának fizikai jellemzői	Az aktuális csillagászati hírek elemzése	ismeri a csillagok fogalmát, számuk és méretük nagyságrendjét. Ismeri a világűr fogalmát, a csillagászati időegységeket (nap, hónap, év) és azok kapcsolatát a Föld és Hold forgásával és keringésével
Anyaggyűjtés arról, hogyan változtatták meg Kopernikusz és Kepler felismerései a korábbi világgépet	Beszélgetés a világűr méreteiről s az értelmes élet lehetőségeiről a világűrben	ismeri a csillagképek, a Sarkcsillag, valamint a Nap égi helyzetének szerepét a tájékozódásban
A Nap járásának megfigyelése egy bot árnyékának segítségével, az égtájak meghatározása	Beszélgetés a fény véges sebességéről, s a csillagos ég ebből következő látványáról	tisztában van a galaxisok mibenlétével, számuk és méretük nagyságrendjével. Ismeri a Naprendszer bolygóinak fontosabb fizikai jellemzőit
A Hold megfigyelése, felszíni formáinak magyarázata: meteorok	Útikalauz űrturistáknak: a Naprendszer égitestjeinek érdekességei az odalátogató szempontjából	tisztában van az űrkutatás aktuális céljaival, legérdekesebb eredményeivel

Anyaggyűjtés arról, hogyan figyelte meg Galilei a Holdat és hogyan értelmezték a látottakat	Olyan jelenségek és megfigyelések összegyűjtése, amik azt támasztják alá, hogy a Föld gömbölyű, nem pedig lapos	
A Hold fázisainak megfigyelése, fizikai magyarázata a Nap, Föld, Hold helyzete alapján		
Föld típusú bolygók és óriásbolygók, a bolygók jellegzetességeinek egyszerű fizikai magyarázata		
A csillagok sajátosságai, megkülönböztetésük a bolygóktól, látszólagos mozgásuk fizikai értelmezése, a legfontosabb csillagképek megfigyelése		
Ismerkedés az égbolt egyéb égi objektumaival: a Tejútrendszer, galaxisok, fekete lyukak. Az objektumok legfontosabb fizikai jellemzőinek feltérképezése		
Az űrkutatás aktuális céljai, legfontosabb irányai: az űrszondák, a nemzetközi űrállomás, az űrtávcsövek, a műholdak tevékenységének bemutatása		
A világűr kutatásának kérdései: élet a Világegyetemben, a Világegyetem keletkezése és fejlődése		
Fogalmak: napközéppontú világgép, földtípusú bolygó, óriásbolygó, holdfázis, fogyatkozások, csillag, galaxis, fekete lyuk, fényév		

Tartalom

Fizika.....	0
Heti és éves óraterv évfolyamonként	1
A tantervi témakörök és éves óraszámok évfolyamonként	1
7. évfolyam.....	1
8. évfolyam.....	1
A helyi tantervi tananyag évfolyamokra bontva	3
7. évfolyam.....	3
Témakör: Bevezetés a fizikába.....	3
Témakör: Az energia	4
Témakör: Mozgás közlekedés és sportolás közben	5
Témakör: Lendület és egyensúly.....	7
Témakör: Víz és levegő a háztartásban és a környezetünkben.....	8
Témakör: Világítás, fény, optikai eszközök	10
Témakör: Környezetünk globális problémái	11
8. évfolyam.....	12
Témakör: Elektromosság a háztartásban	12
Témakör: Hullámok	14
Témakör: Égi jelenségek megfigyelése és magyarázata	15